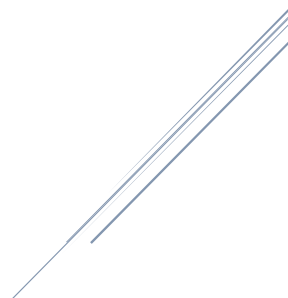

Beleidsnotitie Sociale Veiligheid

Versie 5, 29 maart 2021

Beresteinlaan 629 2542 JR Den Haag 070 389 53 76	Van Damstraat 7 2512 PG Den Haag 070 305 04 41	Mandelaplein 2 2572 HT Den Haag 070 389 53 76	Potchefstraat 2 2572 ST Den Haag 070 388 64 74	Carry van Bruggenhove 2 2717 XV Zoetermeer 079 781 00 11
--	--	---	--	--

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Wettelijk kader	3
1.2 Doel van het sociaal veiligheidsplan	3
2. Pedagogisch handelen en pedagogisch klimaat	4
2.1 Visie sociale veiligheid op school	4
2.2 Voorwaarden scheppen voor sociale veiligheid op school	4
2.3 Schoolregels	5
3. Taken en verantwoordelijkheden	6
3.1 Coördinator Sociale Veiligheid	6
3.2 Vast aanspreekpunt in het kader van pesten	6
3.3 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	6
3.3.1 Functies van de meldcode	7
3.3.2 Aandacht-functionaris huiselijk geweld en kindermishandeling	7
3.4 Vertrouwenspersoon	7
4. Werken aan sociale veiligheid	8
4.1 Afname Monitor	8
4.1.1 ZIEN!	8
4.1.2 Veiligheidsmonitor Praktikon	9
4.1.3 Stoeltjesdans	10
4.1.4 Observaties	10
4.1.5 Groepsbespreking	10
4.1.6 Incidentenregistratie	10
4.2 Preventief programma	10
4.3 Signalen van pesten altijd serieus nemen	12
4.4 Gedragsprotocol	12
4.5 Toezicht	12
4.5.1 Conflicten	13
4.5.2 Mediatoren	13
4.6 Attent op plagen	13
4.7 De oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)	14
4.8 Herstel	14
4.9 Criteria schorsing en verwijdering	14
4.10 Digitaal pesten	16
5. Ouders en communicatie	16
5.1 Privacy	16
5.2 Ouders en leerkrachten, partners bij de opvoeding en ontwikkeling van het kind	17
5.3 Leerplicht	17
6. Bijlagen	18
Bijlage 1 Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	18
Bijlage 2 Maatregelen volgens het stappenplan (uit Gedragsprotocol)	19
Bijlage 3 Uitleg gebruik stappenplan Oplossingsgerichte pestaanpak	22
Bijlage 4 Aanpak digitaal pesten	26

1. Inleiding

1.1 Wettelijk kader

Een veilige school is een school waar voortdurend aandacht wordt gegeven aan het realiseren van een veilig schoolklimaat en aan het voorkomen, herkennen en aanpakken van grensoverschrijdend gedrag. Een school die kritisch naar zichzelf blijft kijken en er voor zorgt dat elk incident leidt tot verkleining van de kans op nieuw grensoverschrijdend gedrag. In een cultuur waarin zowel leerlingen als medewerkers aan het denken worden gezet over hun houding en handelen en waarin hier open over wordt gepraat. (Bron: Stichting School & Veiligheid)

Per 1 augustus 2015 is de Wet Veiligheid op school in werking getreden. De wet Veiligheid op school heeft als doel dat scholen zich inspannen om pesten tegen te gaan. En dat scholen zorgen voor sociale veiligheid. Voor de schoolbesturen gelden de volgende verplichtingen:

- het uitvoeren van een sociaal veiligheidsbeleid;
- het beleggen van twee taken binnen het onderwijsteam: Er moet een aanspreekpunt zijn waar leerlingen en ouders pesten kunnen melden. Ook moet iemand het pestbeleid op school coördineren: dit kan dezelfde persoon zijn, maar dat hoeft niet;
- de sociale veiligheid en het welzijn van hun leerlingen moeten volgen. De bedoeling hiervan is dat er altijd een actueel en representatief beeld is van de situatie op school. Hieronder valt ook het welbevinden van leerlingen. Jaarlijkse monitoring en borging van de veiligheidsbeleving van leerlingen is verplicht.

In dit sociaal veiligheidsplan staat aangegeven op welke wijze ISNO Yunus Emre vorm geeft aan de Wet Veiligheid op school. ISNO Yunus Emre heeft voor haar scholen voor verschillende aandachtsgebieden duidelijke afspraken gemaakt en vastgelegd in beleidsnotities. Borging van een veiligheidsaanpak vraagt om meer dan het vastleggen van regels en afspraken. Het realiseren van een sociaal veilige school vraagt erom dat het voortdurend leeft in de hoofden en het handelen van alle betrokkenen. Betrokkenen moeten kunnen signaleren en weten hoe te handelen. Evalueren en kennisdeling maken het beleid compleet.

1.2 Doel van het sociaal veiligheidsplan

Leerlingen doen op school niet alleen kennis en vaardigheden op, het is ook de plek waar zij leeftijdsgenoten ontmoeten, kennis maken met normen, waarden en omgangsvormen in de samenleving. Daar hoort bij dat zij leren, oefenen en soms ook grenzen overschrijden. Didactiek en pedagogiek begeleiden dit leer- en ontwikkelingsproces. In een veilig schoolklimaat zijn er grenzen en regels, wordt adequaat opgetreden tegen grensoverschrijdend gedrag en worden leerlingen aangemoedigd om positief gedrag te laten zien.

Doel: Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school. Het betekent ook dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag, en deze zoveel mogelijk voorkomt.

Dit sociaal veiligheidsplan gebruiken we als middel om een veilige school te realiseren en is geen doel op zich. Dit veiligheidsplan dient als draaiboek dat richting geeft aan het handelen van het team en andere betrokkenen bij de school. Daarnaast zal dit veiligheidsplan regelmatig geraadpleegd worden door ons team en ook voortdurend aangepast en bijgesteld worden. De meest actuele protocollen

die betrekking hebben op de sociale veiligheid op school zullen verzameld worden op een plek op de server waar iedereen dit kan inzien.

Het werken aan sociale veiligheid, dat ten goede komt aan alle personen betrokken bij onze organisatie, is een continu en cyclisch proces (PDCA-cyclus). Sociale veiligheid is als integraal onderdeel van het gehele schoolbeleid zichtbaar in de pedagogische aanpak, het kwaliteit- en personeelsbeleid en de schoolontwikkeling.

2. Pedagogisch handelen en pedagogisch klimaat

ISNO Yunus Emre is een 'Vreedzame School' en heeft de Islamitische levensbeschouwing als basis. De uitgangspunten van de school worden hierdoor bepaald. Daarnaast gebruiken we het Nederlandse onderwijsprogramma voor de lessen die wij op school geven. We vinden het belangrijk dat alle leerlingen zich goed kunnen ontwikkelen. We passen het onderwijs aan op de mogelijkheden van de leerling. De teamleden zorgen ervoor dat de rustige sfeer in de groep ook in andere ruimtes te vinden is. Het pedagogisch handelen van de leerkracht komt terug in veel verschillende elementen. De school werkt met de methode De Vreedzame School. Hierin wordt veel aandacht besteed aan het scheppen van een positief klimaat en de vereiste houding van de leerkracht hierbij. De methode wordt structureel gehanteerd door onze leerkrachten. Daarnaast werkt de school aan het bevorderen van het zelfvertrouwen en competentiegevoel door het toepassen van coöperatieve werkvormen. In de komende planperiode willen wij in ons pedagogisch handelen meer aandacht besteden aan het mogelijke spanningsveld tussen de verschillende 'culturen' waarin onze leerlingen leven: de schoolcultuur, de thuiscultuur en de straatcultuur. Versterking van de aandacht voor onze Islamitische identiteit en de daarbij behorende positieve waarden en normen, is een speerpunt dat daar nauw mee verbonden is.

2.1 Visie sociale veiligheid op school

ISNO Yunus Emre heeft de volgende visie op veiligheid: Het creëren van een veilig leer- en werkklimaat is noodzakelijk zodat alle leerlingen en teamleden zich optimaal kunnen ontwikkelen en zich positief verbonden voelen met de school. Een belangrijke voorwaarde voor het bevorderen van een zo optimaal mogelijk positief leerklimateel voor leerlingen en het werkklimaat voor de teamleden is het stimuleren van een positieve sociale binding met de school. Hierbij zijn van belang het snel handelen, het zorgvuldig analyseren van eventuele problematiek, een goede klachtenregeling, een duidelijke afstemming met hulpverlening en betrokkenen belangrijke factoren voor het realiseren van een optimale schoolveiligheid.

2.2 Voorwaarden scheppen voor sociale veiligheid op school

De voorwaarden die we scheppen voor een zo groot mogelijke sociale veiligheid op school doen we door de volgende uitgangspunten:

- Door samen een veilige, vertrouwde en warme omgeving te creëren voelen de leerlingen zich thuis, kunnen ze zichzelf zijn en durven ze meer van zichzelf te laten zien.
- Door het individuele leerling écht te leren kennen, met zijn/haar eigen sterktes en zwaktes, karakter, gevoelens, interesses, hobby's en persoonlijke bezigheden kan het team inspelen op persoonlijke behoeften.
- Door uitdagende ontwikkelmaterialen en –methoden aan te bieden met voldoende kansen kunnen de leerlingen hun talenten nog beter ontdekken en tot bloei laten komen.
- Door het goede voorbeeld te geven en respectvol met elkaar en de leerlingen om te gaan, nemen de leerlingen heldere normen en waarden in hun gedrag en houding over.

- Het team is erop gericht om de leerlingen niet alleen de basisvaardigheden zoals taal en rekenen bij te brengen. Als de leerlingen de school verlaten, zijn ze ook sociaal en emotioneel sterk, hebben ze zelfvertrouwen, hebben ze geleerd om in oplossingen te denken, kunnen ze goed samenwerken en zijn ze in staat te leren van elkaar en van hun eigen fouten (zelfreflectie). Bovendien zijn ze mediawijs.
- Een positieve, op groei gerichte benadering. Dat geldt niet alleen voor de leerlingen, maar ook voor het team zelf. Ook zij raakt nooit uitgeleerd en moet zich voortdurend blijven ontwikkelen.
- Preventieve activiteiten, programma's en bijeenkomsten gericht op leerlingen, ouders en personeel.
- Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten.

2.3 Schoolregels

Onze schoolregels zijn gekoppeld aan de uitgangspunten van de Vreedzame School en hangen zichtbaar in de school. De regels gelden in en om de school.

Blok 1
We horen bij elkaar

Blok 2
We lossen conflicten zelf op

Blok 3
We hebben oor voor elkaar

Blok 4
We hebben hart voor elkaar

Blok 5
We dragen allemaal een steentje bij

Blok 6
We zijn allemaal anders

3. Taken en verantwoordelijkheden

3.1 Coördinator Sociale Veiligheid

Het sociaal veiligheidsbeleid ISNO Yunus Emre wordt op schoolniveau gevoerd en gecoördineerd (zie document 'Namenlijst Sociaal Veiligheidsplan' voor betreffende verantwoordelijke). De coördinator houdt samen met de directie zicht op het naleven van het sociaal veiligheidsbeleid en zijn de bewaker van het proces rondom de uitvoering van het sociaal veiligheidsbeleid op school. Een coördinator richt zich op pijnpunten binnen de schoolorganisatie die uit die individuele gesprekken duidelijk worden: Waar is meer toezicht nodig? Zijn de regels duidelijk en wordt hier ook op toegezien? Voldoet het pestprogramma dat wij gebruiken wel voor onze school? Bij het coördineren van het sociaal veiligheidsbeleid gaat het om het aansturen van processen en het geven van beleidsadviezen. Dit betekent dat de veiligheidscoördinator:

- een inhoudelijke geschoolde professional is;
- de beleidsnotitie sociale veiligheid maakt en handhaaft;
- goed op de hoogte moet zijn van alle protocollen en regelingen;
- ervoor zorgt dat het thema met regelmaat op de agenda staat;
- de monitor opstart (instrumenten sociale veiligheid in kaart brengen).
- de veiligheidsmonitor bekijkt/analyseert of wordt geïnformeerd door degene die de analyse maakt;
- conclusies trekt uit de monitor; indien nodig worden deze besproken met de intern begeleider en de MT-leden.

3.2 Vast aanspreekpunt in het kader van pesten

Elke locatie van ISNO Yunus Emre beschikt over iemand die aanspreekpunt is voor leerlingen en ouders die te maken krijgen met pesten. Het aanspreekpunt is een stuurgroep lid van De Vreedzame School. Het aanspreekpunt vangt de gepeste leerling (en de ouders) op. Samen brengen ze de situatie in kaart en bekijken ze welke acties mogelijk zijn om de peestsituatie op te lossen. Daarbij verwijst en begeleidt het aanspreekpunt pesten eventueel naar andere medewerkers binnen of buiten de school. Uit angst voor represailles door de pester(s) en/of schaamte melden leerlingen niet gemakkelijk dat zij gepest worden. Een aanspreekpunt pesten is laagdrempelig en daarom bij voorkeur een bekend gezicht in de school. Het aanspreekpunt pesten heeft ervaring met opvang, begeleiding en gesprekstechnieken. In het document 'Namenlijst Sociaal Veiligheidsplan' kunt u zien wie het aanspreekpunt op de locatie van uw kind is.

3.3 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Sinds 1 juli 2013 zijn organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren op grond van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht om een meldcode te hanteren. De meldcode richt zich op:

- Huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen;
- Seksueel geweld;
- Vrouwelijke genitale verminking;
- Eergerelateerd geweld;
- Oudermishandeling (kind-oudergeweld) of ouderenmishandeling;
- Huwelijksdwang.

Deze wet verplicht beroepskrachten in de sectoren maatschappelijke ondersteuning, (jeugd)gezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs, kinderopvang en justitie over een meldcode te

beschikken, die beroepskrachten ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

3.3.1 Functies van de meldcode

Een meldcode bevat o.a. een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het al dan niet doen van een melding. Zie 'Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling' in bijlage 1.

Verplichtingen van instellingen en beroepskrachten

In het kader van de Wet verplichte meldcode hebben instellingen de plicht om (1) te beschikken over een meldcode die aan de wettelijke eisen voldoet, én (2) om de kennis over en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen. Iedere beroepskracht heeft een *meldrecht*. Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling op huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Vanuit de wetgeving is er geen *meldplicht*.

Toezicht op de naleving van de wet

Het toezicht op de naleving van de wet is in de sectoren gezondheidszorg, jeugdhulp, onderwijs en veiligheid en justitie in handen van de landelijke inspecties. De inspectie zal bij een onderzoek, bijvoorbeeld naar aanleiding van een casus met fatale afloop, onder meer nagaan of op organisatieniveau een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de kennis over en het gebruik van de meldcode te bevorderen.

3.3.2 Aandacht-functionaris huiselijk geweld en kindermishandeling

Een aandacht-functionaris huiselijk geweld en kindermishandeling is op grond van de Wet meldcode niet verplicht. Een dergelijke functionaris kan echter wel een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning van de medewerkers en van de leiding van de school in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het zetten van de stappen van de meldcode. De taak van de aandacht-functionaris huiselijk geweld en kindermishandeling is verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de implementatie van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze functionaris coördineert het signaleringsproces en de verwijzing en zorg rondom het kind en het gezin bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarnaast is de aandacht-functionaris vraagbaak voor de andere medewerkers en geeft advies over de aanpak van kindermishandeling, zowel beleidsmatig als uitvoerend. In het document 'Namenlijst Sociaal Veiligheidsplan' kunt u zien wie de aandacht-functionaris is op de locatie van uw kind.

3.4 Vertrouwenspersoon

Het bestuur van de Yunus Emre is aangesloten bij de Landelijke Klachtencommissie (LKC), van Stichting Onderwijs geschillen. Het werkdocument van de (interne) klachtenregeling is op school beschikbaar ter inzage.

Er zijn op school verschillende soorten klachten. Bij klachten over de inrichting en inhoud van het onderwijs kunnen leerlingen, ouders en personeel in eerste instantie terecht bij diegene tegen wie de klacht zich richt en daarna de hiërarchische weg volgen.

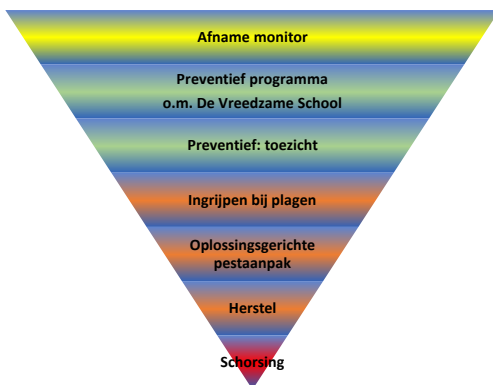
Een algemene klacht wordt eerst door de klager besproken met de leerkracht. Komen zij er samen niet uit, dan kan de klager zich middels een klachtenformulier wenden tot de locatiedirecteur. Indien

zij samen ook niet tot een oplossing komen kan de klager zich richten tot de contactpersoon. De contactpersoon informeert de klager over de mogelijkheden die de klachtenregeling biedt. De contactpersoon beperkt zich tot het controleren en bewaken van de klacht of deze conform procedure wordt behandeld. De contactpersoon wordt niet geacht een bemiddelende rol te vervullen tussen klager en verweerder. De contactpersoon verwijst naar een externe vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon gaat na of de klacht door bemiddeling kan worden opgelost. De vertrouwenspersoon informeert de klager over instanties of instellingen die de klager behulpzaam kunnen zijn bij het oplossen van de klacht. Indien dat niet voldoende is kan de klager zich wenden tot de bestuurder van ISNO Yunus Emre. De bestuurder beoordeelt of hij de klacht zelf zou kunnen afhandelen of dat hij de klager doorverwijst naar de Landelijke Klachtencommissie.

4. Werken aan sociale veiligheid

De aanpak op onze school is gericht op preventie. Dat betekent enerzijds de vinger aan de pols houden hoe de leerlingen hun veiligheid en welzijn beoordelen (afname monitor). Anderzijds gaat het om het creëren van een schoolsamenleving, waarin leerlingen kunnen en mogen oefenen om hun sociale vaardigheden te ontwikkelen, waarin schoolleiding en leerkrachten een duidelijke sociale en morele norm uitdragen, waarin de groeps- en schoolregels duidelijk zijn en worden nageleefd door voorbeeldgedrag en toezicht. En waar wordt ingegrepen als de situatie dat vraagt. En waar dit tevens gedragen wordt door de ouders.

Preventiepiramide (2015, CED-groep. De Vreedzame School)

Om in kaart te brengen in hoeverre onze leerlingen zich sociaal veilig voelen maken we gebruik van een aantal instrumenten die beschreven worden in de volgende paragrafen.

4.1 Afname Monitor

“Een school kan pas goed beleid ten aanzien van sociale veiligheid voeren als zij inzicht heeft in de feitelijke en ervaren veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Op basis van monitoring die een representatief en actueel beeld geeft van de sociale veiligheid van de leerlingen, krijgen scholen inzicht in de daadwerkelijke sociale veiligheid op de school.” (Onderwijsinspectie, 2018)

4.1.1 ZIEN!

Met ZIEN! voor het primair onderwijs zetten leerkrachten het sociaal-emotioneel functioneren van leerlingen van groep 1 t/m groep 8 twee keer per jaar systematisch op de kaart. De ZIEN!

leerkrachtvragenlijst wordt jaarlijks (oktober en maart) afgenomen. Na observatie en het invullen van de lijsten geeft het inzicht in de eventuele ondersteuningsvragen op het gebied van het sociaal-emotioneel functioneren en helpt de leerkracht om het gedrag van de leerling beter te begrijpen. Indien nodig kunnen leerkracht en leerling aan de slag met de concrete handelingsuggesties die het systeem biedt. Hierbij kan de leerkracht de eventuele sterke kanten van een kind benutten, want ook hierin geeft ZIEN! inzicht. Zo wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderd. Dat is immers wat de leerkracht wil!

Naast de leerkrachtvragenlijst wordt er twee keer per schooljaar (oktober en maart) de leerlingvragenlijst 'ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat' door de leerlingen vanaf groep 5 t/m 8 ingevuld. De volgende aspecten komen terug in de leerlingvragenlijst 'ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat' die bestaat uit 36 stellingen:

- **Veiligheidsbeleving** is het ervaren van een veilig gevoel in diverse (school)situaties. De leerling heeft het gevoel erbij te horen.
- **Welbevinden** is het zich goed voelen in de klas zowel op relationeel gebied bij de leerkracht als op school gebied.
- **Pestbeleving** is het gevoel van een kind dat er sprake is van een stelselmatig fysieke, verbale en/of relationele agressieve benadering door andere kinderen, waarbij het slachtoffer het gevoel heeft dat hij niet tegen de dader(s) op kan.

Analyse van de resultaten vindt plaats op drie niveaus:

- **Individueel niveau:**

Op individueel niveau zal de groepsleerkracht de resultaten van zijn of haar leerlingen bekijken (de individueel ingevulde vragenlijst) en nagaan of er op individueel niveau direct actie nodig is. Bij opvallende zaken ligt het voor de hand om eerst een individueel gesprekje te voeren met de leerlingen die het betreft. Met name als leerlingen bij bepaalde vragen 'dat is (bijna) nooit zo' of 'dat is soms zo' hebben gekozen (de meest negatieve score), is er reden tot zorg en nader onderzoek. Soms worden de antwoorden van leerlingen beïnvloed door recente, negatieve gebeurtenissen en moet er niet zo zwaar getild worden aan de uitslag. Maar soms is er sprake van langdurige problematiek, en is er een aanpak nodig.

- **Groepsniveau:**

Ook op groepsniveau worden de resultaten geanalyseerd en besproken. Eerst vindt een analyse plaats van de mogelijke oorzaken van een negatieve uitslag. Herkent de groepsleerkracht de score? Komt de score overeen met de eigen indruk? Welke leerlingen zijn opvallend? Bij het gedachtegoed van de Vreedzame School past een bespreking met de groep zelf; de groepsleerkracht vat de resultaten samen, en bespreekt deze met de groep. Daarnaast worden de groepsresultaten besproken tijdens een groepsbespreking met de ib'er.

- **Schoolniveau:**

Op schoolniveau (veiligheidscoördinator, stuurgroepleden DVS, ib'er en locatieleider) worden de resultaten van alle groepen besproken. Hierbij gaat de aandacht uit naar een vergelijking van de verschillende groepen met elkaar én naar een vergelijking met voorgaande afnames. Is er sprake van een negatieve of een positieve ontwikkeling? Zo ja, hoe komt dat? Hierbij worden tevens de acties geëvalueerd die vorig jaar zijn ondernomen om de veiligheid te vergroten.

De inspectie ontvangt gegevens over de resultaten met betrekking op schoolniveau. Het gaat om de categorieën; welbevinden, pestbeleving en veiligheidsbeleving.

4.1.2 Veiligheidsmonitor **Praktikon**

Naast monitor ZIEN! maken we gebruik van de veiligheidsmonitor Praktikon. Deze biedt naast de verplichte vragenlijsten voor leerlingen van groep 7 en 8 ook de mogelijkheid om het personeel, ouders van leerlingen en de directie te bevragen over de sociale veiligheid binnen onze school. Door

Met opmerkingen [W1]: Wordt Praktikon nog gebruikt?

de combinatie van antwoorden uit deze doelgroepen kunnen wij nog beter beleid voeren op de sociale veiligheid binnen onze school.

Per locatie ontvangen wij een rapportage. In de rapportage zijn ook de landelijke resultaten opgenomen, zodat een vergelijking gemaakt kan worden (benchmarken). De vereiste gegevens worden aangeleverd aan de Inspectie van het Onderwijs. Hiermee laten we zien dat onze school voldoet aan de wettelijke eisen voor het monitoren van de sociale veiligheid.

4.1.3 Stoeltjesdans

Dit is een tool waarmee leerkrachten het sociaal klimaat in de klas in kaart kunnen brengen. De rapportage die hieruit volgt, geeft de leerkracht informatie over de sociale veiligheid en de onderlinge relaties in de klas. Daarnaast is het de eerste tool waarmee leerkrachten geholpen worden om een klasindeling te maken die aansluit bij hun doelen en het sociaal klimaat in de klas.

4.1.4 Observaties

Leerkrachten observeren dagelijks hun leerlingen. Deze observaties worden verwerkt in de groepsplannen en tevens ook meegenomen in de evaluatie van de leerontwikkeling van de leerlingen. In de groepen 1 en 2 wordt er gewerkt met het welbekende observatie instrument KJK!. Dit instrument bevat meerdere ontwikkelingslijnen die inzicht geven in de ontwikkeling van de kinderen, waaronder sociale ontwikkeling.

4.1.5 Groepsbespreking

De interne begeleider plant twee keer per jaar een groepsbespreking met de groepsleerkracht. Binnen de groepsbesprekingen wordt ook aandacht besteed aan signalen van sociaal-emotionele problematiek binnen de groep. Daarnaast worden incidenten geregistreerd in ParnasSys

4.1.6 Incidentenregistratie

Op ISNO Yunus Emre kennen we een incidentenregistratie t.a.v. meldingen over geweld, seksuele intimidatie, discriminatie en pesten van leerlingen. Dit staat uitvoerig in het gedragsprotocol. Van een incident wordt altijd melding gemaakt in ParnasSys. Daaraan gekoppeld afspraken die gemaakt worden en wanneer er geëvalueerd zal gaan worden.

4.2 Preventief programma

Uitgangspunt voor het beleid inzake sociale veiligheid op onze school is het programma De Vreedzame School. De Vreedzame School is een programma voor sociale competentie en democratische burgerschap. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving. Met de Vreedzame School besteden we aandacht aan basale sociaal-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals

- op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen
- je verplaatsen in een ander
- opstaan voor verschillen tussen mensen
- constructief conflicten oplossen
- omgangsvaardigheden
- verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Wij willen dat leerlingen op onze school zich niet alleen optimaal laten ontwikkelen in de academische vakken, zoals taal en rekenen, maar wij willen ook een bijdrage leveren aan de sociale

en maatschappelijke vorming van leerlingen. Dat het ook goede mensen worden die op hun beurt een bijdrage aan de samenleving leveren. Met elke generatie vormen we immers opnieuw onze samenleving. Onze school dient ook een school te zijn waar alle leerlingen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan kunnen ze leren. We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag zoals pesten te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen nader uit.

Aanpak	Gedrag leerkrachten / schoolleiding
Uitdragen expliciete sociale en morele norm	<ul style="list-style-type: none"> - Bij hoofdingang begroet schoolleiding de leerlingen; - Leerkrachten geven leerlingen bij binnenkomst en afscheid een hand; - Leerkrachten werken met opstekers waarmee gewenst gedrag wordt bekrachtigd; - In de hal hangt 'de grondwet' van de school; - Iedereen in school hanteert en interpreteert de regels op dezelfde manier; - Leerkrachten en schoolleiding zijn zich bewust van moreel pedagogisch leiderschap en laten hierin voorbeeldgedrag zien; - Leerkrachten en andere volwassenen handhaven de regels door: <ul style="list-style-type: none"> o modelgedrag te vertonen; o leerlingen aan de regels te herinneren; o positief gedrag zichtbaar te belonen; o toezicht te houden binnen en buiten de school; o leerlingen aan te spreken als ze zich niet aan de regels houden (correctie); o leerkrachten herhalen de regels regelmatig in de groep ter herinnering. - Leerkrachten investeren pro-actief in de relatie, competentie en autonomie van de leerling door eigen waarden, normen, overtuigingen en meningen voor te leven; - Leerlingen worden gezien door alle medewerkers van school: iedereen doet er toe; - Aanbod van lessen m.b.t. veilig gebruik van sociale media en internet.
De klas en school: een gemeenschap	<ul style="list-style-type: none"> - Leerkrachten investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Iedere leerling moet voelen dat het ertoe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. - Leerkrachten zetten activiteiten in ter bevordering van een positieve groep; - Leerlingen krijgen tijd en ruimte om samen te werken door inzetten van coöperatieve werkvormen; - Leerkracht en leerlingen maken samen klassenregels; - Leerlingen leren welk gedrag wordt verwacht in 'vrije' situaties, zoals: <ul style="list-style-type: none"> o het schoolplein is wandelgebied; o welke ingang gebruik je bij binnenkomst en uitgaan van de school en de pauzes; o hoe gedraag je je tijdens de vrije spelsituaties binnen en buiten de school; o hoe lopen we naar gymnastiek, welk gedrag in de kleedkamer en bij binnenkomst gymzaal, hoe helpen bij het klaarzetten en opruimen van materiaal; o gangen zijn wandelgebied; o hoe loop je op de trap. - School organiseert groepsdoorbrekende (onderwijs)activiteiten; - School organiseert een informatieavond voor ouders;

	- Leerkrachten bieden in alle groepen gedurende het schooljaar het Vreedzame School programma aan; - De school heeft een kinderraad, zodat leerlingen medeverantwoordelijkheid kunnen dragen voor de schoolgemeenschap.

4.3 Signalen van pesten altijd serieus nemen

Wanneer een ouder of leerling ziet dat een leerling gepest wordt, moet dit altijd gemeld worden! Leerlingen worden in blok 1 overtuigd van het belang dat we met elkaar verantwoordelijk zijn om pesten zo gauw mogelijk te stoppen. Bij een signaal van pesten, gaat bij elke leerkracht een alarmbel af. Hoeveel we ook doen aan preventie, pesten kan nog altijd gebeuren. Als er, ondanks alle preventieve maatregelen, toch pestincidenten zijn, dan is het uiteraard zaak om deze zo snel mogelijk aan te pakken. De leerkracht zal in alle gevallen kindgesprekken voeren met zowel de gepeste(n) als de pester(s). Hierbij worden ook de ouders betrokken.

Afhankelijk van wat de betrokken leerling hierin aangeeft en afhankelijk van onze inschatting of dit in de groep besproken kan worden, maken we dit bespreekbaar in de groep. Alleen als de betrokken leerling (eventueel in overleg met zijn of haar ouders) dit zelf wil. Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt opnieuw dat de meeste 'macht' voor het stoppen van pestgedrag ligt bij de groep. Met name populaire leerlingen kunnen belangrijk zijn als 'verdedigers'. De interventies rondom het pesten worden binnen twee weken uitgevoerd en gemeld bij de aanspreekpunt pesten. Deze besluit of wordt over gegaan tot de oplossingsgerichte pestaanpak (OPA-aanpak).

4.4 Gedragsprotocol

Pesten valt onder ongewenst gedrag. Om dit geen podium te geven hanteren we een gedragsprotocol. Hierbij maakt de groepsleerkracht gebruik van het ABC-model om het gedrag van de leerling goed te begrijpen. Daarbij is het van belang dat op het moment dat ongewenst gedrag zich voordoet de juiste stappen worden genomen en het gedrag bespreekbaar wordt gemaakt. Het creëren van een vertrouwde en veilige omgeving is hierbij belangrijk. Zie 'Maatregelen volgens het stappenplan bij ongewenst gedrag' uit het Gedragsprotocol, Richtlijnen voor gedrag in bijlage 2.

4.5 Toezicht

Uit landelijke metingen blijkt dat kinderen zich over het algemeen in de klas meestal veilig voelen, maar veel minder op het plein, in de gangen of tussen school en thuis. Voldoende toezicht is belangrijk in het voorkomen van peestsituaties. Tegelijkertijd zijn dat echter ook situaties waarin kinderen elkaar beter leren kennen en hun zelfstandigheid kunnen oefenen. In die zin kan 'te veel' toezicht ook belemmerend werken in de ontwikkeling van leerlingen. Als de situatie het mogelijk maakt, kan het dus wenselijk zijn om wat minder toezicht en controle uit te oefenen.

De volwassenen op school zijn verantwoordelijk voor het toezicht van alle kinderen in alle schoolsituaties. Dat betekent dat kinderen kunnen worden aangesproken door alle volwassenen op hun gedrag. En dat we er ook vanuit gaan dat alle kinderen zich aangesproken zullen voelen door volwassenen. Onder het aanspreken van kinderen verstaan we, dat we positief gedrag hardop benoemen, dat we op een rustige toon corrigeren, dat we expliciet aangeven welk ongewenst gedrag we hebben gezien en wat ervan de leerling wordt verwacht.

Toezicht houden betekent, dat het onderwijzend en ondersteunend personeel zo veel mogelijk rond loopt. Tijdens de pauzes zijn er altijd leerkrachten aanwezig op het plein. In de grote pauze zijn er daarnaast ook nog overblijfmoeders aanwezig.

4.5.1 Conflicten

Uitgangspunt in De Vreedzame School is dat er nu eenmaal altijd conflicten (belangentegenstellingen of meningsverschillen) zullen zijn in een situatie waar mensen of kinderen bij elkaar zijn, en dat het zinvol is om iedereen te leren hoe je kunt voorkomen dat er conflicten ontstaan, en dat conflicten ontaarden in ruzie. En hoe je, als een conflict toch in ruzie is ontaard, kan werken aan een constructieve oplossing. Daarbij is de rol van de leerlingen cruciaal. Zij leren, naast de vaardigheden om conflicten constructief op te lossen, ook de verantwoordelijkheid te dragen om dat zelfstandig, zonder hulp van volwassenen, te doen. Voor hun eigen conflicten, maar ook voor conflicten van anderen. Alle leerlingen leren te bemiddelen (mediëren) bij de conflicten van klasgenoten.

4.5.2 Mediatoren

Een belangrijk onderdeel van De Vreedzame School is mediatie. Mediatie is bemiddeling bij conflicten. Alle leerlingen leren wat mediatie is, maar daarnaast worden ook enkele leerlingen opgeleid om de rol van leerling-mediator te vervullen. Zo nemen de leerlingen zelf de verantwoordelijkheid voor het oplossen van conflicten op school.

Per locatie worden twaalf leerlingen opgeleid tot mediator. In drie bijeenkomsten leren zij welke eigenschappen een mediator moet hebben, op welke manier je mediatie houdt en oefenen ze met het uitvoeren van mediatie. Na afloop ontvangen ze een diploma.

De mediators vormen telkens een tweetal. Dat betekent dat er elke dag twee andere leerlingen in de pauze 'dienst hebben'. Ze zijn duidelijk herkenbaar aan hun hesje en de foto's van de mediators zijn duidelijk zichtbaar in de hal. Als er een ruzie of conflict ontstaat waar deze kinderen bij kunnen bemiddelen, dan zullen zij dit met deze kinderen proberen op te lossen.

Tijdens het bemiddelen wordt het volgende stappenplan gehanteerd:

- Introductie > namen zeggen, rustige plek zoeken, regels bespreken;
- luisteren > per kind vragen wat het probleem is, gevoel van de kinderen benoemen (boos, verdrietig) en de verhalen samenvatten;
- zoeken naar oplossingen > alle partijen zoveel mogelijk oplossingen laten bedenken;
- kiezen van een oplossing > de partijen een oplossing helpen kiezen waar ze het mee eens zijn;
- vervolgens feliciteert de mediator de kinderen met het oplossen van het probleem en vult een mediatieformulier in.

De ervaring leert dat leerlingen elkaar vaak veel beter begrijpen dan volwassenen doen en de oplossingen om die reden ook meestal snel gevonden worden door alle betrokkenen. Bovendien leren de leerlingen dat conflicten erbij horen, maar door er met elkaar over te praten snel duidelijk wordt hoe het met elkaar op te lossen. Natuurlijk zijn hiermee niet meteen alle problemen en ruzies op het schoolplein opgelost en natuurlijk kunnen de mediators niet in alle gevallen bemiddelen. Maar mediatie door leerlingen en begeleiding door leerkrachten draagt bij aan het gevoel dat we samen verantwoordelijk zijn voor een prettige en veilige school.

4.6 Attent op plagen

We zijn attent op plaagsituaties in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan makkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 (DVS) aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Soms schakelen we een buddy in: een medeleerling die de geplaagde leerling helpt er een einde aan te maken. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

4.7 De oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)

Als er meer nodig is hanteren wij een aanpak van pesten die De Vreedzame School aanbiedt: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). Het idee achter deze aanpak is, dat het een beroep doet op het verantwoordelijkheidsgevoel van de groep. Het is niet altijd haalbaar om deze aanpak in te zetten. De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen de leerkracht en leerlingen. Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldige samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, we gaan uit van het goede in ieder kind, we moedigen empathie aan, we maken iedereen verantwoordelijk, het is positief en oplossingsgericht, en de pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen.

De oplossingsgerichte pestaanpak is opgebouwd uit de volgende 7 stappen:

Stap 1: Een gesprek met het kind dat gepest wordt en met de ouders/verzorgers.

Stap 2: Assistentiegroep samenstellen en groepsgesprek plannen.

Stap 3: Leg het probleem aan de groep uit.

Stap 4: Deel de verantwoordelijkheid.

Stap 5: Vraag naar ideeën in de groep en kom tot een besluit.

Stap 6: Laat het resultaat aan de assistentiegroep over en observeer hoe het gaat.

Stap 7: Spreek de assistentiegroep, het gepeste kind en ouders/verzorgers opnieuw.

Via de aanpak met de hulpgroep en de gepeste leerling, wordt het gedrag van de pester aangepakt. Er wordt bij deze werkwijze meestal niet apart met de pester gesproken. In bijlage 3 kunt u de volledige aanpak van OPA lezen. De groepsleerkracht bespreekt het pestgedrag met de betreffende leerlingen en/of de groep en gaat, indien nodig, over tot sancties. Soms kan het zijn dat de interne begeleider en/of het aanspreekpunt pesten ingezet worden. Dit kan zijn omdat de voorgaande oplossingen niet werken. Soms kan het ook zijn dat de groepsleerkracht geen mogelijkheid heeft om zelf met de kinderen te spreken.

4.8 Herstel

Als het stappenplan twee keer is doorlopen en er is geen of te weinig verbetering in de situatie naar het oordeel van de leerkracht(en), zal de interne begeleider of aanspreekpunt pesten samen met betrokken leerkracht(en), de ouders van de pester(s) en de gepeste en betrokken leerlingen in gesprek gaan met als doel een plan van aanpak om de pestsituatie op te lossen. Het plan van aanpak geldt tevens als formele waarschuwing aan de pester. De acties zijn per definitie maatwerk: er kan een specifiek programma worden ingezet, zoals meidenvenijn of een begeleidingstraject worden gestart door een externe hulpverlener. In het plan van aanpak zullen alle te volgen stappen zijn beschreven die zullen moeten leiden tot een oplossing. Het plan van aanpak zal na een vooraf afgesproken periode worden geëvalueerd door alle betrokkenen.

4.9 Criteria schorsing en verwijdering

Gebaseerd op de richtlijnen vanuit www.rijksoverheid.nl

Criteria schorsing

Mocht boven beschreven methode geen oplossing bieden, omdat de pester haar of zijn gedrag niet bijstelt, niet wil meewerken of in herhaling vervalt, kan worden overgegaan tot een formele schorsing. Optreden is geboden als de fysieke en/of sociale en emotionele veiligheid van leerlingen, leerkrachten of ouders in het geding is.

Een schorsing kan voor één of meerdere dagen worden ingezet. Dit gebeurt te allen tijde in overleg met de directie/locatieleider.

Op grond van artikel 40c lid 3 WPO, wordt de leerplichtambtenaar op de hoogte gesteld als er voor langer dan een dag wordt geschorst.

Daarnaast mag een externe schorsing op grond van artikel 40c lid 1 WPO ten hoogste een week duren.

Interne schorsing: max. 3 dagen.

Externe schorsing: max. 1 dag.

Gedurende de externe schorsing wordt toegang tot de school ontzegd.

Gedurende de interne schorsing wordt toegang tot de eigen groep ontzegd.

Ouders/verzorgers worden door de locatieleider uitgenodigd voor een gesprek over de genomen maatregel.

Ouders/verzorgers ontvangen een schriftelijke melding van de maatregel.

Van de schorsing en het gesprek wordt een verslag geschreven. Deze wordt ondertekend door ouders en in het leerlingdossier in ParnasSys geregistreerd.

Na de schorsing vindt er altijd een gesprek plaats met het kind, de ouders, de leerkracht en locatieleider, voordat de leerling terugkeert naar zijn/haar eigen klas.

Indien ouders/verzorgers het niet eens zijn met de genomen maatregel tot een schorsing, kunnen zij bezwaar indienen bij het bevoegd gezag van de school.

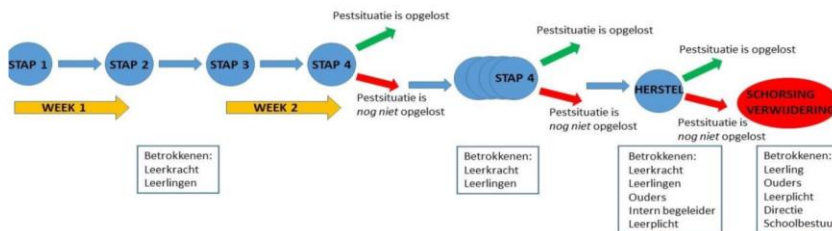
Criteria verwijdering van school

Een leerling kan van school worden verwijderd wanneer zich regelmatig ernstige ruzies en conflicten voordoen (ook als ouders daarbij betrokken zijn) of wanneer de leerling voortdurend agressief gedrag vertoont. Indien de eerder genomen maatregelen van de school niet hebben geleid tot verbetering en de school niet in staat is om te kunnen voorzien in de speciale zorg die de leerling nodig heeft, is verwijdering van school een mogelijke maatregel.

- Het schoolbestuur hoort het verhaal aan van zowel ouders als de school. Dan pas mag de school beslissen over de verwijdering van een leerling.
- Ouders/verzorgers ontvangen een schriftelijke melding van de maatregel.
- De huidige school heeft een inspanningsverplichting ten aanzien van het vinden van een passende onderwijsplek. Een leerling mag pas verwijderd worden als er een nieuwe school is gevonden.
- Indien ouders/verzorgers het niet eens zijn met de verwijdering, kunnen zij bezwaar indienen bij het bevoegd gezag van de school (directie).

Algemeen

- Bij het zoeken naar een passende oplossing staat het belang en het welzijn van zowel de leerling, groep en leerkracht centraal.
- Voordat officiële maatregelen worden genomen, wordt er te allen tijde gecommuniceerd met ouders en worden de gezamenlijke oplossingen en afspraken op papier vastgelegd en in ParnasSys geregistreerd.

Schema Oplossingsgerichte pestaanpak

4.10 Digitaal pesten

Digitaal pesten is een vorm van pesten. Op het internet of via de mobiele telefoon kan men een andere identiteit aannemen of volledig anoniem blijven, waardoor de grenzen van het pestgedrag worden verlegd. Het is een groeiend probleem. De basis van de aanpak bij digitaal pesten is dezelfde als bij 'klassiek' pesten. Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet! Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn leerlingen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd van bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om leerlingen leren om te gaan met sociale media, en dat we leerlingen opvoeden tot digitaal burger. Vanaf het moment dat leerlingen op internet gaan (gr 5), gaat de groepsleerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan. We zetten direct ook op dit terrein een duidelijke norm neer: 'Zo doen we dat hier op school met sociale media!' Ook bij digitaal pesten spelen we zo vroeg mogelijk in op signalen. We stimuleren leerlingen zelf om incidenten direct te melden bij de leerkracht. Vervolgens nemen we onmiddellijk de tijd om hierover met de leerling(en) te praten. In het kader van De Vreedzame school besteden we vanaf groep 5 geregeld aandacht aan online communiceren.

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen weten, dat als er sprake is van digitaal pesten zij dit ook op school kunnen melden. Signalen wat betreffende digitaal pesten nemen we altijd serieus. De leerling kan hiervoor terecht bij een leerkracht, de intern begeleider, of het aanspreekpunt pesten. Het gaat altijd om een *vertrouwelijke* melding. In nauw overleg met de gepeste leerling zal worden bekeken welke stappen genomen gaan worden en wie erbij betrokken wordt om de digitale pestsituatie op te lossen. In bijlage 4 is de 'Aanpak digitaal pesten' te vinden.

5. Ouders en communicatie

Wanneer we spreken over veiligheid op school, zijn ook ouders hier nauw bij betrokken. (Wanneer we spreken over ouders bedoelen we ook verzorgers en voogden.) Wij willen als school graag samen met de ouders optrekken op dit terrein. In het geval van incidenten zoeken we snel contact om samen te bespreken hoe we hiermee om zullen gaan. Maar ook in meer algemene zin willen we ouders bij het veiligheidsbeleid betrekken. Dat doen we door ze te informeren over wat de school doet aan het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag als pesten. En over bij wie ze terecht kunnen als er iets is. We nemen ouders heel serieus daarin. Om ervoor te zorgen dat de veiligheid in en om de school iets wordt waarvoor ouders en school zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen, gaan we met ouders het gesprek aan. Dat doen we door het organiseren van een ouderavond waarin de dialoog over de sociale veiligheid centraal staat. Die avond bereiden we voor met een klankbordgroep van ouders die mee willen denken. In dit hoofdstuk een aantal punten waarin het contact met ouders een rol kan spelen.

5.1 Privacy

De school ontvangt vanaf de aanmelding van een leerling vertrouwelijke informatie van de ouders. Daarom zijn de volgende afspraken gemaakt over het omgaan met vertrouwelijke gegevens:

- Persoonlijke informatie van ouders en leerlingen is alleen toegankelijk voor de directeur en voor personeelsleden die de leerling onderwijskundig begeleiden.
- Informatie die ouders vertrouwelijk hebben gegeven, wordt niet opgenomen in dossiers als zij dat niet wensen; deze informatie wordt in relevante situaties mondeling doorgegeven aan de directeur en aan personeelsleden die de leerling onderwijskundig begeleiden.
- Informatie uit o.a. gesprekken over de ontwikkeling van de leerlingen wordt vastgelegd in het leerlingendossier. Deze informatie is voor ouders opvraagbaar.
- Persoonlijke informatie wordt niet doorgesproken in aanwezigheid van derden.

- Uitslagen van toetsen en rapporten worden alleen met toestemming van de ouders doorgegeven aan instanties.

5.2 Ouders en leerkrachten, partners bij de opvoeding en ontwikkeling van het kind

Ouders en leerkrachten zijn elkaars partners bij de opvoeding en ontwikkeling van de leerlingen. Zij zijn beide de belangrijkste rolmodellen voor kinderen bij de opvoeding. Daarom is het van belang dat ouders en leerkrachten elkaar van relevante en adequate informatie voorzien als het gaat om zaken die met het kind te maken hebben en om algemene informatie over opvoeding en ontwikkeling. Bij de aanmelding van een leerling worden met de ouders afspraken gemaakt op het aanmeldingsformulier. De school organiseert jaarlijks een aantal informatieve bijeenkomsten voor de ouders. Om de samenwerking tussen school en ouders te versterken worden ouders ook op andere wijze bij schoolactiviteiten betrokken:

- Schriftelijk (digitaal) worden de ouders over schoolactiviteiten geïnformeerd door o.a. de schoolgids en nieuwsbrieven.
- Jaarlijks nodigt de school de ouders uit voor informatieve bijeenkomsten.
- Ook op andere wijze bevordert de school de betrokkenheid van de ouders.

5.3 Leerplicht

In ons land geldt een leerplicht, dat wil zeggen dat kinderen vanaf vijf jaar onderwijs behoren te volgen. Ouders informeren de school wanneer een kind door ziekte of een andere omstandigheid niet in staat is het onderwijs te volgen. Bezoeken aan arts, tandarts en ziekenhuis vinden zoveel mogelijk buiten de schooluren plaats. Alleen op grond van een telefonisch of schriftelijk verzoek van de ouders wordt toestemming verleend door de directeur voor een bezoek onder schooltijd. Als een kind niet op school is en er geen bericht van de ouders is ontvangen, neemt de school uiterlijk een halfuur na aanvangstijd met de ouders hierover contact op. Ongeoorloofd schoolverzuim, is niet toegestaan. De school meldt dit aan de leerplichtambtenaar. Informatie hierover is opgenomen in de schoolgids en in het verzuimbeleid.

6. Bijlagen

Bijlage 1 Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Wie: Aandachtsfunctionaris
Registreert deze start van de meldcode voor: de registratie aantallen.

Stap 1: Signaleren
In kaart brengen van signalen + Kindcheck

Wie: Leerkracht
Brengt de signalen in kaart;
Bespreekt de zorg met de Aandachtsfunctionaris;
Bespreekt de zorg met betrokkenen;
Documenteert in dossier.

Notities:
Indien SMW wordt ingeschakeld, dient er eerst vooraf toestemming te worden gevraagd aan ouders.

Stap 2: Advies inwinnen
Collegiale consultatie
Bij twijfel: Veilig Thuis (anoniem)
Bij twijfel: letselsdeskundige

Wie: Leerkracht en aandachtsfunctionaris
Doet collegiale consultatie;
Heeft overleg met de Aandachtsfunctionaris;
Heeft contact met Veilig Thuis;
Geeft (indien van toepassing) signaal in verwijsindex;
Documenteert.

Notities:
Indien nodig zal ook de locatieleider aansluiten. De leerkracht sluit niet aan bij het gesprek, omdat hij/zij een vertrouwensrelatie heeft met ouders.

Stap 3: Gespreksvoering
Gesprek met ouders/verzorgers

Wie: Aandachtsfunctionaris
Heeft gesprek met de cliënt/betrokkenen;
Documenteert.

Notities:
Indien nodig zal ook de locatieleider aansluiten.
Bespreken met betrokkenen.

Stap 4: Afwegen en besluit
Wegen: 5 vragen (vermoeden) geweld of mishandeling
Bij twijfel: altijd Veilig Thuis

Wie: Aandachtsfunctionaris
Beoordeelt de risicotaxatie;
Heeft contact met Veilig Thuis;
Beslist over wel/niet melden;
Documenteert.

Wie: Aandachtsfunctionaris
Bespreekt dit met betrokkenen;
Organiseert hulp;
Blijft kind, ouder, cliënt volgen;
Documenteert.

Stap 5A
Beslissing 1
Melden bij Veilig Thuis

Stap 5B
Beslissing 2
én hulpverlening

Wie: Aandachtsfunctionaris/Directie
Meldt bij Veilig Thuis;
Bespreekt de melding met betrokkenen;
Documenteert;
Registreert het aantal meldingen bij Veilig Thuis voor: registratie aantallen.

Leidt de hulp tot het afgesproken resultaat?

Stap 5a: Nee> melden bij Veilig Thuis

Stap 5b: Ja> Is het zelf bieden van hulp of zelf organiseren van hulp mogelijk?

Bijlage 2 Maatregelen volgens het stappenplan (uit Gedragsprotocol)

Maatregelen volgens het stappenplan

Bij ongewenst gedrag en grensoverschrijdend gedrag

Categorie I Incidenten	Toelichting: bedoeld voor leerlingen die incidenteel lichte gedragsproblemen vertonen
<p>Handelingen</p> <p>De leerkracht dient pedagogisch verantwoord de handelen om het gedrag van de leerling te corrigeren met als doel dat de leerling binnen afzienbare tijd weer kan deelnemen aan de groepsactiviteiten. De pedagogische maatregelen vinden plaats in de groep / het groepslokaal.</p> <p><i>Voordat een leerkracht overgaat tot maatregelen/time-out, is het van belang dat de leerkracht het gedrag dat zich vaker voordoet heeft geobserveerd, om zodoende inzicht te krijgen in de antecedenten en consequenten van het gedrag. Hiervoor dient het ABC-formulier uitgebreid ingevuld te worden. Dit is een vereiste alvorens overgegaan kan worden naar verdere maatregelen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen worden niet zonder toezicht afzonderlijk geplaatst. - Voor alle groepen geldt dat kinderen tijdens de pauze niet zonder toezicht binnen mogen blijven als straf. - Leerlingen worden voorzien van een passende werктаak/opdracht. - Te allen tijde volgt na een incident een gesprek met het kind of met de gehele klas. (Dit mag niet ten koste gaan van de effectieve lestijd van de hele groep). - Houd rekening met de beweeglijkheid van een kind (geen pauze ontnemen als een leerling een grote behoefte heeft aan beweging). - Na iedere time-out ontvangen de ouders een brief waarin ouders worden geïnformeerd over het ongewenste gedrag. De brief wordt ondertekend door de ouders/verzorgers en vervolgens ingeleverd bij de leerkracht. Deze brief wordt gescand en opgeslagen in het leerlingdossier in ParnasSys. 	<p>Maatregelen</p> <p>Gedragskaarten groep 1 t/m 8: Voor het hanteren van dit stappenplan kan gebruik worden gemaakt van de gedragskaarten die in de klassen hangen:</p> <p>0. Superdag. - Alle leerlingen die aan het einde van de dag nog steeds op 'Klaar om te leren' staan, eindigen met een superdag.</p> <p>1. Klaar om te leren. - Aan het begin van de dag starten alle leerlingen met een nieuwe kans.</p> <p>2. Opgepast: ik denk na over mijn gedrag en pas het aan. - Benoemen van het ongewenste gedrag. - Waarschuwing geven. - Benoemen van het gewenste gedrag.</p> <p>3. Laatste waarschuwing. - Wanneer het ongewenste gedrag na maximaal 2 waarschuwingen aanhoudt, moet een maatregel volgen.</p> <p>4. Time-out binnen de klas. - Een vaste plek in de klas waar het kind afzonderlijk kan nadenken over zijn gedrag. - Na signalering van ongewenst gedrag en het hanteren van bovenstaande handelingen altijd een gesprek met het kind voeren.</p> <p>5. Time-out buiten de klas - Groep 1-2: Time-out inzetten. De leerling naar een collega brengen. De eigen leerkracht zorgt voor een passende opdracht/werkje (max. 15 minuten). - Groep 3 t/m 8: Time-out plek buiten de klas (gedurende max. 60 minuten).</p> <p>1. Wat te doen na een 1^e time-out buiten de klas? - Plaatsing bij een time-outleerkracht gedurende 60 minuten. - De leerkracht maakt een registratie in ParnasSys. - De leerkracht brengt de ouders schriftelijk op de hoogte (<i>middels de brief in bijlage II</i>).</p> <p>2. Wat te doen na een 2^e time-out buiten de klas? - Plaatsing bij een time-outleerkracht gedurende max. een dagdeel. - De leerkracht maakt een registratie in ParnasSys. - De leerkracht brengt de ouders schriftelijk op de hoogte (<i>middels de brief in bijlage II</i>). - Na een gesprek met de leerling worden er nieuwe afspraken opgesteld samen met het kind gedurende 1 week (Zie format: <i>Afsprakenkaart leerling-leerkracht</i>). - De afsprakenkaart wordt naar de IB'er gemaïld. - Na 1 week worden de afspraken samen met het kind</p>

	<p>geëvalueerd. De evaluatie van de afsprakenkaart wordt in ParnasSys geplaatst.</p> <p>3. Wat te doen na een 3^e time-out buiten de klas?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plaatsing bij een time-outleerkracht gedurende minimaal een dagdeel tot max. 2 dagdelen. - De leerkracht maakt een registratie in ParnasSys. - De leerkracht brengt de ouders schriftelijk op de hoogte (<i>middels de brief in bijlage II</i>). - Na een gesprek met de leerling worden er nieuwe afspraken opgesteld samen met het kind gedurende 4 weken (<i>Zie format: Afsprakenkaart leerling-leerkracht</i>). - De afsprakenkaart wordt naar de IB'er gemaïld. - Na 4 weken worden de afspraken samen met het kind <u>en ouders</u> geëvalueerd. De evaluatie van de afsprakenkaart wordt in ParnasSys geplaatst. <p>Indien binnen een periode van 8 weken een 3^e time-out volgt of als er sprake is van aanhoudend en onhandelbaar gedrag, <i>ondanks de inzet van de afsprakenkaart</i>, wordt direct geadviseerd om een <u>officiële waarschuwing te geven</u>.</p> <p>4. Inzetten van een individueel plan</p> <p>Wanneer een leerling een officiële waarschuwing heeft gehad of een interne schorsing krijgt, kan een individueel gedragsplan worden opgesteld in samenspraak met de IB'er.</p> <p>5. Wat te doen bij een interne schorsing?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intern: gedurende minimaal 1 dag bij een time-outleerkracht met eigen werk. - Schriftelijke mededeling naar ouders over de schorsing. Waarna ouders worden uitgenodigd voor een gesprek met leerkracht en schoolleiding. - Registreren in het leerlingdossier in ParnasSys. <p>6. Wat te doen bij een externe schorsing?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intern: gedurende minimaal 1 dag bij een time-outleerkracht met eigen werk. - Extern: schorsing voor 1 dag. - Inhalen van de extern geschorste tijd op vrijdagmiddagen tussen 12:00 en 14.00 uur. - Schriftelijke mededeling naar ouders over de schorsing. Waarna ouders worden uitgenodigd voor een gesprek met leerkracht en schoolleiding. - Registreren in het leerlingdossier in ParnasSys. <p>7. Wat te doen bij verwijdering van school?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indien de school besluit het kind van school te verwijderen, dan gaat de school opzoek naar een andere passende school voor de leerling. Op het moment dat er een school is gevonden, wordt het kind definitief uitgeschreven. - Ouders worden uitgenodigd voor een gesprek met leerkracht en schoolleiding. - Schriftelijke mededeling naar ouders. - Registreren in het leerlingdossier in ParnasSys
Categorie II.	Toelichting: bij ernstig voorgevallen incidenten
Grensoverschrijdend gedrag	
Handelingen	Maatregelen
	Time-out / schorsing als ordemaatregel

	<p><i>Deze maatregel is bedoeld om de rust te herstellen op school of bij onveilige situaties. Hierbij kan de toegang tot school voor de rest van de dag ontzegd worden.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In overleg met de locatieleider, IB en leerkracht afstemmen voor welke maatregel er gekozen wordt (interne of externe schorsing). - Ouders worden schriftelijk en telefonisch op de hoogte gebracht. - Ouders worden uitgenodigd voor een gesprek met leerkracht en schoolleiding. - Registreren in het leerlingdossier in ParnasSys - Mocht de time-out worden verlengd met een dag (=schorsing), dan spreken we over een formele schorsing en wordt de leerplichtambtenaar op de hoogte gesteld.
--	---

Toelichting op de time-outs

Wanneer een leerling een time-out krijgt, wordt hij/zij buiten de groep onder gebracht bij een **time-outleerkracht**. Het overzicht met welke leerkracht als time-outleerkracht optreedt voor welke groep is op te vragen bij de IB'er van de desbetreffende locatie. De **time-out** kan een dagdeel duren.

Wanneer een fysieke of verbale verzet verwacht wordt van de leerling, dan wordt met de directie afgestemd om de leerling te brengen en op te halen bij de time-outleerkracht. Indien de directie afwezig is, dan neemt de plaatsvervangende persoon de leerling onder zijn hoede.

De time-outleerkracht stelt zich zakelijk op naar de leerling toe en heeft als taak om de leerling in zijn/haar klas aan het werk te zetten. De time-outleerkracht mengt zich verder niet in het conflict.

De eigen leerkracht voert na afloop van de dag het gesprek met het kind (+ evaluatie van de time-outleerkracht meenemen).

De intern begeleider wordt per mail door de leerkracht op de hoogte gebracht van de time-out.

Direct na inzet van de eerste time-out worden de ouders schriftelijk op de hoogte gebracht.

De ouderbrief wordt in het leerlingdossier in ParnasSys geplaatst.

Verschil afsprakenkaart en Individueel Plan (IP)

Contract: wordt ingezet gedurende max. 1 week (of 4 weken).

Individueel Plan: wordt ingezet voor een langere periode (tot max. 6 maanden). Bij het opstellen van een *Individueel Plan* worden interventies ingezet.

Bijlage 3 Uitleg gebruik stappenplan Oplossingsgerichte pestaanpak

Wanneer je met deze aanpak gaat werken betrek je niet de groep. De aanpak is probleemoplossend gericht en niet om te straffen. Bespreek daarom de situatie niet in de klas. Je betreft al een redelijk groep leerlingen in het stappenplan. Je hoeft ook niet te verbieden dat ze over praten met anderen maar dit gebeurt dan onderling en heeft stem van de leerkracht. Het zou de situatie zelfs kunnen verergeren. Je gaat met de leerling 'samen' aan de slag en je stelt 'samen' een groep vast om mee te werken. Door de hele klas erbij te betrekken is dit effect dus helemaal weg.

Waar je aan kunt werken in de klas zijn;

- Lessen Vreedzaam (vooral blok 1)
- Gesprek over pesten
- Taboe rondom klikken doorbreken.

Er zijn ontzettend veel dingen die je kunt doen in de klas. Als je maar de situatie die op dat moment speelt niet centraal stelt. Dit kan eventueel wel wanneer de stappen succesvol zijn afgerond. Maar dit is per klas verschillend.

Eventuele materialen;

- De Vreedzame school (zie "Oplossingsgerichte pestaanpak" (blok 1 na les 9)
- Kennis van het team, vraag elkaar om suggesties
- Tip: Boek 'Van pesten naar samenwerken, De supportgroep oplossingsgerichte aanpak bij pestgedrag in school', Sue Young.

Pesten is;

Systematisch psychische en/of fysiek mishandelen. Dit is bij een persoon die niet gelijk is aan de ander. Op sociaal niveau maar ook op machtsniveau en plaats in de groep.

Plagen is;

Incidenten waarbij een gelijke machtsverhouding is. En zijn sociaal even sterk. Er is geen winnaar of verliezer. Degene die geplaagd wordt kan zichzelf verdedigen.

Vul de datum in vanaf het punt dat je ermee gaat werken, groep, naam leerling en groepsleerkracht in. Meldt dit bij de interne begeleider en het aanspreekpunt pesten ook, al is dit een klein voorval.

Stappenplan Oplossingsgerichte pestaanpak (No Blame aanpak)

Datum	Groep	
Leerling		..
Leerkracht		

Aanleiding/Observaties

Beschrijf zo objectief mogelijk wat je al reeds hebt waargenomen of met welk verhaal de leerling naar je toe is gekomen.

Stap 1.1 Gesprek leerling

- Ga een gesprek aan met de leerling over de gevoelens in deze situatie. Wat de gevolgen zijn. Wat de leerling zelf al ondernomen heeft. En aan welke kind(eren) de leerling steun heeft.
- Vraag toestemming om met de aanpak te beginnen. Het kind is er zelf niet bij, het moet jou vertrouwen...
- Stel een groep samen (6 á 8 kinderen), noteer deze namen. Geef de rollen van de betrokkenen weer.
  - Pesters
  - Meelopers
  - Neutrale kinderen (sociaal sterk)
- Laat de leerling een brief schrijven of een tekening maken over gevoelens.

- Noteer hier de namen van de kinderen die betrokken worden. Eventueel met rol die de kinderen hebben in de situatie.

.....
worden betrokken bij oplossing.

Stap 1.2 Gesprek ouders/verzorgers

Datum:

- Probeer dit gesprek kort na het gesprek met de leerling te plannen.
- Vertel de ouders/verzorgers wat de situatie is.
- Vraag eventueel erkenning vanuit thuis.
- Welke stappen je van plan bent om te ondernemen.
- Maak een afspraak voor evaluatie.

Stap 2/3/4 Reacties na uitleg probleem

- *Nodig de samengestelde groep leerlingen uit voor een gesprek.*
- *Doe dit in een rustige ruimte die niet met straf wordt geassocieerd.*
- *Je maakt het probleem duidelijk, hoe de leerling zich voelt. Doe dit via de gemaakte tekening of tekst.*

- *Je uit geen beschuldigingen.*
- *Leerlingen kunnen zich alsnog gaan verdedigen, luister hiernaar maar ga er niet op in.*
- *De nadruk ligt bij het gevoel wat de leerling ervan krijgt.*

- *Vertel, dat je deze leerlingen vertrouwt en er op rekt dat ze helpen bij het oplossen van dit probleem., maak ze 'bijzonder'.*
- *Je geeft niemand de schuld.*

Stap 5 Voorstel in 'Ik-vorm'

- *Vraag naar ideeën voor een oplossing.*
- *Pestgedrag valt niet goed te praten, de nadruk ligt op het gevoel wat de leerling ervan krijgt.*
- *Laat de leerlingen een voorstel in de 'Ik-vorm' maken over een manier om dit probleem op te lossen.*
- *Let op dat het niet in de 'Wij-vorm' wordt geplaatst. Dan kunnen ze zich makkelijker achter elkaar schuilen.*
- *Je vertelt dat we een week gaan werken met deze voorstellen en dan gaan kijken hoe dit is gegaan.*
- *Maak ook duidelijk dat ze om hulp mogen vragen wanneer ze het moeilijk vinden of om ervaringen te delen.*

Stap 6 Observaties

- *Spreekt redelijk voor zich.*
- *Kijk wat er gebeurt in de klas zodat je ook tijdens de evaluatie succes momenten kunt bespreken.*

Stap 7.1 Gesprek betrokkenen individueel

Datum:

Probeer stap 7.1 en 7.2 op dezelfde dag te plannen.

- *Na een week ga je met alle leerlingen individueel in gesprek.*
- *Vraag naar ervaringen.*
- *Hoe vonden de leerlingen om dit te doen.*
- *Formuleer eventueel een nieuw voorstel.*
- *Als de voorstellen niet zijn uitgevoerd maakt niet zoveel uit als de pesterijen maar zijn gestopt.*

Stap 7.2 Gesprek slachtoffer

- *Hoe was het voor de leerling.*
- *Heeft hij/zij iets gemerkt van de verandering.*
- *Vertel dat, wanneer de situatie zich weer voordoet, de stappen worden herhaald.*

Stap 7.3 Gesprek ouders/verzorgers

Datum:

- *Vertel hoe de stappen globaal zijn verlopen.*
- *Vertel wat je uit het gesprek met de leerling hebt mee gekregen.*
- *Vraag erkenning van thuis.*
- *Maak eventueel vervolgspraken.*
- *Meldt hierbij dat de stappen worden herhaald wanneer de situatie zich weer voordoet.*

Evaluatie leerkracht

Datum:

- *Kijk terug hoe het werken met het stappenplan verliep.*
- *Maak eventueel een afspraak met de IB of aanspreekpunt pesten voor nabespreking.*
- *Plaats dit formulier in ParnasSys.*

Bijlage 4 Aanpak digitaal pesten

Aanpak digitaal pesten

Gesprek met de gepeste leerling: De leerkracht laat de leerling zijn/haar verhaal doen en neemt daar de tijd voor. Hij/zij probeert zich in te leven in de leerling. Er worden geen verwijten gemaakt. Dat maakt het onveilig voor de leerling. De leerkracht geeft de tip om de pester te blokkeren en te verwijderen. Voordat de leerling dit doet moet deze de gesprekken uitprinten die hij/zij heeft gevoerd met de pester. Deze gesprekken kunnen mogelijk als bewijsmateriaal dienen.

Opsporen van de dader(s): Soms zal bekend zijn wie de pester is en soms niet. Wanneer niet bekend is wie de pester is, zal er getracht moeten worden dit op te sporen. Dit kan gedaan worden door de gesprekken te bewaren en uit te printen. In deze gesprekken kunnen aanwijzingen staan over wie de dader is. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd.

Gesprek met de dader(s): Wij zullen ook goed luisteren naar de kant van het verhaal van deze leerling en het serieus nemen. We wijzen op de mogelijk gevolgen voor de gepeste leerling en maken duidelijk dat de leerling zich schuldig maakt aan een ernstig feit en dat dit in sommige gevallen zelfs strafbaar is. Er kunnen strafrechtelijke consequenties volgen. De leerkracht informeert zowel de ouders van de gepeste leerling als de ouders van de pester over wat er speelt. Dit gebeurt bij voorkeur vóór het gesprek met de betrokken leerlingen. De leerkracht zal de leerlingen voorlopig blijven volgen, om te voorkomen dat het pestgedrag terugkeert.

Tips voor leerlingen:

- Doe online niet, wat je offline ook niet doet.
- Onthoud dat iedereen zich op internet anders kan voordoen.
- Geef nooit zomaar je privé-gegevens weg.
- Rare sites? Klik weg.
- Log uit als je je ongemakkelijk voelt.
- Zorg dat de virusscanner ge-update is.
- Reageer niet op vervelende mail of chats, sms'jes en apps.
- Blokkeer vervelende chatters of mailers, sms'jes en apps.
- Computer niet te lang.
- Los problemen samen met je ouders, of de leerkracht op.
- Meld het als je onbeschofte, of gemene mailberichten, sms'jes en apps ontvangt aan je ouders, of de leerkracht. Verwijder volgende e-mails, sms'jes en apps van dezelfde afzender zonder ze te openen. Als daders geen respons krijgen is de lol er voor hen snel af.

Tips voor ouders:

- Surf samen met uw kind. Ga regelmatig samen achter de computer zitten. Ouders en kinderen leren dan van elkaar.
- Maak duidelijke afspraken over het internetgebruik en de tijdsduur, die het kind achter de computer mag doorbrengen.
- Houd goed zicht op de computer en plaats deze, indien mogelijk, op een centrale plaats in huis.
- Leer uw kind om zeer zorgvuldig met privacy om te gaan. Altijd toestemming vragen om aan derden een telefoonnummer, adres of bankrekeningnummer door te mogen geven.
- Bekijk regelmatig de historie van de browser, zodat u op de hoogte blijft van het surfgedrag van uw kind. Let wel: dit biedt geen garantie, want kinderen kunnen deze geschiedenis knop wissen.
- Gebruik een goede virusscanner en zorg dat deze up to date blijft.

- Vertel uw kinderen af te blijven van onbekende software en leer hen voorzichtig om te gaan met het downloaden van onbekende sites.
- Blijf geïnteresseerd in het surfgedrag van uw kind en wijs hem regelmatig op de minder leuke kanten hiervan.

Tips voor leerkrachten:

- Hang het computerprotocol goed zichtbaar in de klas, nadat je het in de klas besproken hebt.
- Op school gebruiken we internet alleen bij het opzoeken van informatie ten behoeve van een werkstuk of spreekbeurt.
- Blijf in de buurt bij de internettende leerlingen. Controleer of de schoolregels worden opgevolgd.
- Laat persoonlijke gegevens privé blijven. Let er op dat er over de leerlingen zo weinig mogelijk valt te traceren.
- Op school chatten we niet.
- Pesten of bedreigen via mail wordt niet getolereerd.